

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 6 รัฐบาลได้เริ่มดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษา เร่งรัดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือรณรงค์ให้เด็กเข้าเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้มากขึ้น เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2533 คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติ ให้ขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี ไปอีกเป็น 9 ปี โดยใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) มีหลักการเพื่อมุ่งให้นักเรียนรู้จักพัฒนาชีวิตพัฒนาเศรษฐกิจและพัฒนาสังคม โดยให้โรงเรียนจัดการศึกษาให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ส่งเสริมความสามารถของนักเรียนแต่ละบุคคลให้ถึงขีดสูงสุด ตามศักยภาพที่มีอยู่ (พจนม แก้วกำเนิด, 2533, หน้า 5) กระทรวงศึกษาธิการได้จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยให้เปิดสอนในโรงเรียนที่มีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่และด้านบุคลากรและเป็นพื้นที่ที่ไม่มีโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ตั้งอยู่ในท้องถิ่นนั้น ภายใต้โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และในปีการศึกษา 2533 โรงเรียนประถมศึกษาที่มีความพร้อมจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั่วประเทศ มีจำนวน 119 โรงเรียน

จากแผนพัฒนาการศึกษา สำนักงานประถมศึกษาอำเภอเมืองเชียงราย ระบุถึงปัญหาการจัดการศึกษาที่ผ่านมาว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ประเมินผลแล้ว เกือบส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้และบางส่วนที่ต้องปรับปรุงแก้ไขในระดับประถมที่ควรพัฒนา ด้านความรู้ลึก คุณธรรม และค่านิยม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ควรแก้ไขพัฒนาวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และงบประมาณในการพัฒนาการจัดการศึกษายังไม่เพียงพอซึ่งถูกปรับลดงบประมาณลง งบประมาณ

การพัฒนาการจัดการศึกษา พัฒนาบุคลากรและปรับปรุงสภาพโรงเรียนให้เข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ โรงเรียน ยังขาดบุคลากรและการเปิด โรงเรียนขยายโอกาสยังทำได้ไม่ทั่วถึง การนิเทศติดตามประเมินผลยังทำได้ไม่ทั่วถึงและเป็นระบบ แต่นโยบายการพัฒนา การศึกษาปี 2542 ของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองจะจัดให้สอดคล้องกับของกระทรวง ศึกษาธิการคือเน้นกระบวนการนิเทศเต็มพื้นที่ (นิเทศร้อยเปอร์เซ็นต์) โดยให้บุคลากรที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษามีส่วนร่วมดำเนินการ หน่วยงานที่เน้นคือโรงเรียนให้มีการนิเทศภายในอย่าง ต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป (แผนพัฒนาการศึกษา สำนักงานการประม ติศึกษาอำเภอเมืองเชียงราย ประจำปีงบประมาณ 2542)

ในจังหวัดเชียงรายได้จัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 เป็นต้นมา ถึงปีการศึกษา 2541 มีทั้งหมด 113 โรงเรียนและเฉพาะ อำเภอเมืองเชียงรายมี 13 โรงเรียน มีครูทั้งหมด 269 คน นักเรียน 5,742 คน จำนวน ห้องเรียนทั้งหมด 205 ห้องเรียน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานจะจัดการศึกษามี 3 ระดับ คือระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นโยบายการ จัดการศึกษาในปัจจุบันได้พัฒนาระบบงานไปสู่การประกันคุณภาพ ให้เกิดขึ้นในโรงเรียนประถมศึกษา โดยจัดทำแผนปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียนให้โรงเรียนดำเนินการด้วยความสนับสนุนของกรรมการ โรงเรียน กลุ่มโรงเรียนและอำเภออย่างต่อเนื่องตามแนวทาง "นิเทศ 100 %" ซึ่งถือว่าเป็น กระบวนการพัฒนาคุณภาพของอำเภอ (บรรยายสรุปและรายงานประจำปี สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมืองเชียงราย ประจำปีงบประมาณ, 2541, หน้า 75)

การนิเทศภายในมีความสำคัญมากเพราะช่วยส่งเสริมคุณภาพการศึกษาสู่การพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ต่อไปและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดกระบวนการนิเทศภายในไว้สำหรับ โรงเรียนในสังกัด มี 4 ขั้นตอนคือ

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ
2. การวางแผนและกำหนดทางเลือก
3. การปฏิบัติการนิเทศภายใน
4. การประเมินผลและรายงานผล

กระบวนการนิเทศภายใน เป็นการดำเนินงานอย่างมีระบบใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาอย่างมีจุดหมายเป็นการวางแผนการทำงานทางวิทยาศาสตร์ ใช้วิธีการวิเคราะห์ศึกษาหาเหตุผลของปัญหามากำหนดแนวทางการแก้ไขการนิเทศภายใน เมื่อดำเนินการตามขั้นตอนของ กระบวนการ 4 ขั้นตอนนี้จะสามารถยกระดับการศึกษาให้สูงขึ้น เป็นที่น่าพอใจก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการประมณศึกษาตามต้องการ และที่ผ่านมาสำนักงานการประมณศึกษาอำเภอมืองเชียงรายที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าสนใจ คือคุณภาพนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ยังไม่น่าพอใจเท่าที่ควรจากเหตุผลและความสำคัญของการนิเทศภายใน ผู้ศึกษาในฐานะเป็นผู้มีส่วนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประมณศึกษาอำเภอมืองเชียงราย ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา การนิเทศภายในของโรงเรียนมีการนำกระบวนการนิเทศไปปฏิบัติมากน้อยเพียงใด ได้รับผลอย่างไร มีอุปสรรคปัญหาอย่างไรบ้าง ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะได้ศึกษาสภาพที่แท้จริงของการนิเทศภายในตามกระบวนการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานการประมณศึกษาอำเภอมืองเชียงรายต่อไป ซึ่งมีการจัดการศึกษาทั้ง 3 ระดับ เพื่อให้ทราบถึงสภาพและปัญหาการจัดการนิเทศภายในของโรงเรียน ซึ่งเป็นข้อมูลในการพัฒนา ปรับปรุง ส่งเสริม สนับสนุน งานนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และเห็นว่ารัฐบาลมีแผนปรับปรุงคุณภาพโดยการพัฒนามาตรฐานของโรงเรียนโดยทำ 3 เกณฑ์มาตรฐาน คือ มาตรฐานคุณภาพนักเรียน มาตรฐานคุณภาพการจัดการเรียนการสอน และมาตรฐานการบริหารโรงเรียนโดยเน้นการนิเทศ 100% ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และการศึกษาคั้งนี้จะทราบสภาพปัจจุบัน ปัญหาของกระบวนการนิเทศภายในเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพการเตรียมการและดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประมณศึกษาอำเภอมืองเชียงราย
2. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประมณศึกษาอำเภอมืองเชียงราย

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านประชากร

1.1 ประชากร

1.1.1 ผู้บริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ปีการศึกษา 2541 รวม 13 โรงเรียน จำนวน
13 คน

1.1.2 ครูวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ปีการศึกษา 2541 รวม 13 โรงเรียน จำนวน
39 คน ดังนี้

ครูวิชาการระดับก่อนประถมศึกษา 13 โรงเรียน จำนวน 13 คน

ครูวิชาการระดับประถมศึกษา 13 โรงเรียน จำนวน 13 คน

ครูวิชาการระดับมัธยมศึกษา 13 โรงเรียน จำนวน 13 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

จากการสุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้กลุ่มตัวอย่างครู 136 คน โดย
การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย Simple Random Sampling ใช้ความเชื่อมั่น 95 % ของ Darwin
Hendel (อ้างใน งานวิจัยการศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541, หน้า 117)

รวมประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 188 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาสภาพการดำเนินการนิเทศภายในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย ดังต่อไปนี้คือ

2.1 การเตรียมการก่อนการนิเทศภายในโรงเรียน

2.2 การดำเนินการนิเทศภายใน ตามกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ

ขั้นที่ 2 การวางแผน

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติการนิเทศ

ขั้นที่ 4 การประเมินผล

2.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา หมายถึง โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ที่เปิดทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเปิดโดยมติ
คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2533 และวันที่ 14 พฤษภาคม 2534

การนิเทศภายใน หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียน
ในการที่จะแก้ไขปรับปรุง พัฒนางานของครูให้มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน

การเตรียมการก่อนการนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การสร้างความเข้าใจในและ
วางแผนเตรียมความพร้อมของบุคลากรในหน่วยงานก่อนที่จะดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน

กระบวนการนิเทศภายใน หมายถึง กิจกรรมที่ปฏิบัติตามขั้นตอนของกระบวนการนิเทศ
ภายในที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้ 4 ขั้นตอน

การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ หมายถึง การศึกษาสภาพที่เป็นจริงตาม
ตัวบ่งชี้ด้านต่างๆ ของโรงเรียนในขณะนั้น รวบรวมปัญหาและความต้องการคาดหวังที่จะพัฒนางาน
ให้ดีขึ้น

การวางแผนการนิเทศ หมายถึง การนำข้อมูลผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา สาเหตุ
ของปัญหาและความต้องการมากำหนดกิจกรรมและแนวทางการปฏิบัติงานนิเทศ

การปฏิบัติการนิเทศ หมายถึง การดำเนินการตามกิจกรรมที่กำหนดในโครงการนิเทศ
ภายในโรงเรียน

การประเมินผล หมายถึง การตรวจสอบความสำเร็จของโครงการกับวัตถุประสงค์และ
เป้าหมายที่กำหนดไว้

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง หัวหน้าสถานศึกษา ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ
โรงเรียน หรือผู้รักษาการในตำแหน่งหัวหน้าสถานศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ครูวิชาการ หมายถึง ครูที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารในโรงเรียนให้เป็นผู้รับผิดชอบ
ดำเนินการของงานวิชาการ ซึ่งมี 3 ระดับคือ ในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยม
ศึกษาตอนต้น

ครูผู้สอน หมายถึง ครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ไม่ใช่
ผู้บริหารหรือครูวิชาการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

ผลจากการศึกษา จะเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองจังหวัด
เชียงราย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการช่วยเหลือแนะนำ ปรับปรุงการปฏิบัติงานนิเทศภายในของผู้บริหาร
โรงเรียน พร้อมทั้งใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายด้านการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนขยาย
โอกาสทางการศึกษา เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนา
คุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง